

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

УДК 342.9

doi: 10.21564/2414–990X.157.258822

АДМІНІСТРАТИВНО – ПРОЦЕДУРНІ ГАРАНТІЇ СУБ'ЄКТИВНИХ ПУБЛІЧНИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Бойко Ірина Володимирівна ✉,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри адміністративного права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
ORCID 0000-0003-3878-5985

Наукова стаття присвячена дослідженню проблематики гарантування суб'єктивних публічних прав адміністративно-процедурними засобами за умов воєнного стану. Мета статті полягає у дослідженні прийнятих органами законодавчої та виконавчої влади нормативно-правових актів, якими внесено зміни в порядок реалізації приватними особами їх прав та виконання обов'язків у сфері публічного адміністрування; з'ясуванні, чи забезпечена у прийнятих актах дія принципів адміністративної процедури; аналізі змін у правовому регулюванні процедури надання адміністративних послуг; формулюванні висновків про стан адміністративно-процедурного забезпечення реалізації суб'єктивних публічних прав в умовах воєнного стану; окресленні векторів подальшого законодавчого оновлення інституту адміністративної процедури з огляду на євроінтеграційні прагнення України. За результатами дослідження зроблено висновки щодо провідної ролі Кабінету Міністрів України в правовій регламентації адміністративної процедури, зумовленій вимогами воєнного стану; наведено інструментарій адміністративно-процедурного регулювання в умовах воєнного стану, до якого віднесено: продовження строку дії документів, спрощення адміністративного провадження, цифровізація комунікацій та документів, екстериторіальність компетенції адміністративних органів, активніше застосування інтеперабельності як можливості взаємодії публічних реєстрів, скасування процедур обтяжуючого особу характеру; акцентовано на необхідності впровадження правил адміністративної процедури в правове поле України, а також презюмовано можливість використання деяких інструментів адміністративно-процедурного забезпечення прав приватної особи, застосованих в умовах воєнного стану, для врегулювання суспільних відносин у мирний час.

✉ Corresponding author. E-mail: ir_boiko@ukr.net.

Ключові слова: адміністративна процедура; воєнний стан; суб'єктивні публічні права; публічна адміністрація.

Iryna Boiko, Phd in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Administrative Law, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.
e-mail: ir_boiko@ukr.net ; ORCID 0000-0003-3878-5985

Administrative and procedural guarantees of subjective public rights under military state

The scientific article is devoted to the study of the problems of guaranteeing subjective public rights with the help of administrative and procedural means. The purpose of the article is to study the normative legal acts adopted by the legislative and executive authorities, which introduced changes in the procedure for the exercise by individuals of their rights and performance of duties in the field of public administration; finding out whether the adopted acts ensure the operation of the principles of administrative procedure; analysis of changes in the legal regulation of the procedure for the provision of administrative services; formulation of conclusions on the state of administrative and procedural support for the implementation of subjective public rights in a state of martial law; determining the vectors for further legislative renewal of the institute of administrative procedure, taking into account Ukraine's European integration aspirations. It was stated that in Ukraine, despite the active formation and development of administrative and procedural legislation, there is no general law on administrative procedure, which should enshrine the basic principles and rules that guarantee the right of a private person to proper administration, and the public administration is bound by instructions to act in accordance with the best European standards. The resolutions adopted by the Cabinet of Ministers of Ukraine were analyzed, which changed the procedure for providing administrative services, introduced features of the implementation of a number of subjective public rights. The drafts of some legislative acts have been studied, proposals have been made to improve their content, taking into account the principles of administrative procedure. Based on the results of the study, conclusions were drawn about the leading role of the Cabinet of Ministers of Ukraine in the legal regulation of the administrative procedure, due to the requirements of martial law; the toolkit of administrative and procedural regulation in the conditions of martial law is given, which includes: the extension of the validity of documents, the simplification of administrative proceedings, the digitalization of communication and documents, the extraterritoriality of the competence of administrative bodies, the more active use of interoperability as an opportunity for interaction between public registries, the abolition of aggravating procedures; the necessity of introducing the rules of administrative procedure into the legal field of Ukraine is emphasized, and the possibility of using some tools of administrative and procedural provision of the rights of a private person, applied in martial law, to regulate public relations in peacetime is presumed.

Keywords: administrative procedure; martial law; subjective public rights; public administration.

Постановка проблеми та актуальність теми

Введення в Україні воєнного стану у зв'язку з повномасштабною військовою агресією Російської Федерації [1] внесло зміни у правове регулювання суспільних відносин у різних сферах життєдіяльності, обмежило або змінило порядок реалізації низки прав приватних осіб. Але в той же час вельми гостро постало питання налагодження комунікації між особою та публічною адміністрацією. Адже навіть в умовах воєнного стану потреба в реалізації суб'єктивних публічних прав не зникла, натомість можливості для взаємодії у громадян та юридичних осіб з представниками влади звузились, воєнні дії на території України стали перешкодою для отримання адміністративних послуг та виконання обов'язків у тому порядку, що діяв у мирний час.

Ці обставини актуалізували питання правового регулювання відносин приватної особи з публічною адміністрацією в умовах воєнного часу. Перед виконавчою владою та місцевим самоврядуванням постало завдання знайти оптимальну за цих умов модель забезпечення реалізації прав особи з тим, щоб не погіршити її становище. Крім того, право на належне адміністрування, що гарантується низкою принципів і правил, які узагальнено в європейській правовій традиції отримали назву «адміністративна процедура», не може бути ущемленим дією надзвичайних режимів, але вочевидь потребує нових владних рішень, щоб бути забезпеченим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематика адміністративної процедури останнім часом стала предметом наукових розвідок учених, які досліджують діяльність публічної адміністрації, а також права особи, що реалізуються у відносинах з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування. Відмітимо внесок у вивчення цього питання А. Школика (А. Shkolyk) [2; 3], В. Тимощука (V. Tymoshchuk) [4; 5], О. Мандюка (O. Mandiuk) [6], О. Соловійової (O. Soloviova) [7], Н. Плахотнюк (N. Plakhotniuk) [8], І. Криворучко (I. Kryvoruchko) [8], А. Шараї (A. Sharaia) [9]. Попри відмінність позицій у розумінні змісту адміністративної процедури, наукова дискусія стосовно цього питання виконувала роль тригера у розвитку інституту адміністративної процедури та становленні відповідного законодавства.

Але досі відсутні дослідження проблематики впливу воєнного стану на зміст адміністративної процедури.

Мета статті – проаналізувати, як змінилося правове регулювання адміністративно-процедурного забезпечення суб'єктивних публічних прав в умовах дії режиму воєнного стану. Для досягнення цієї мети плануємо:

- дослідити прийняті органами законодавчої та виконавчої влади нормативно-правові акти, якими внесено зміни в порядок реалізації приватними особами їх прав та виконання обов'язків у сфері публічного адміністрування;
- з'ясувати, чи забезпечена у прийнятих актах дія принципів адміністративної процедури;
- проаналізувати, як змістовно змінилося правове регулювання процедури надання адміністративних послуг;
- зробити висновки про стан адміністративно-процедурного забезпечення реалізації суб'єктивних публічних прав в умовах воєнного стану;
- окреслити вектори подальшого законодавчого оновлення інституту адміністративної процедури з огляду на євроінтеграційні прагнення України.

Виклад основного матеріалу

В Україні ще в 1998 р. вперше в юридичній площині постало питання про необхідність прийняття закону про адміністративну процедуру. Концепція адміністративної реформи [10] окреслювала такі плани й зобов'язувала державні органи розробити відповідні проекти.

Попри те, що впродовж наступних 20 років Україна в різних програмних документах підтримувала ідею необхідності впровадження правил адміністра-

тивної процедури в законодавче поле [11; 12], наша держава залишалася чи не єдиною в Європі, яка ще не ухвалила загальний закон про адміністративну процедуру. Брак політичної волі та пошук оптимальної моделі законодавчого акта призвели до ситуації, коли ціла низка законів та підзаконних нормативно-правових актів у тій чи іншій мірі втілювали принципи адміністративної процедури, але в цілому її правове забезпечення було фрагментарним і не відповідало європейським стандартам. Відсутність єдиного законодавчого акта, в якому б вміщувалися принципи та основні правила прийняття адміністративних актів та взаємодії приватних осіб із публічною адміністрацією, ставала все більшою перешкодою на шляху України до євроінтеграції.

Більш ніж 20-річний період розвитку адміністративного процедурного законодавства в Україні все ж завершився прийняттям Верховною Радою України Закону України «Про адміністративну процедуру» [13].

Зауважимо той факт, що цей Закон важливий для вступу України до Європейського Союзу. Мінімум два запитання опитувальника ЄС для отримання статусу кандидата стосувалися саме загальної адміністративної процедури. На думку дослідника цієї проблематики Є. Школьного (Ye. Shkolnyi), Єврокомісія рекомендуватиме Україні забезпечити підписання відповідного закону [14]. Науковець зазначає, що важливого значення для набуття членства країни-претендента у Євросоюзі відіграє її максимальна відповідність Копенгагенським критеріям. Політичний критерій передбачає необхідність забезпечення стабільних інституцій, що гарантують демократію, верховенство права, права людини, а також повагу та захист меншин.

Фундаментальним документом ЄС у сфері забезпечення прав і свобод людини і громадянина є Хартія основних прав Європейського Союзу [15]. Відповідно до ч. 1 ст. 6 Договору про ЄС, «...Союз визнає права, свободи та принципи, закладені в Хартії основоположних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 року зі змінами, внесеними у Страсбурзі 12 грудня 2007 року, що має однакову з Договорами юридичну силу».

Закріплені у ст. 41 Глави V Хартії основних прав Європейського Союзу положення відображають унормовану модель добросовісних і відповідальних взаємовідносин громадян і органів влади та їхніх посадових осіб. Зокрема, цим документом встановлено, що кожна людина має право на неупереджений, справедливий розгляд її справи впродовж розумного строку інститутами і органами Європейського Союзу. Дане право передбачає, зокрема: а) право кожної людини висловити свою думку до того, як до неї будуть застосовані заходи, які можуть спричинити для неї несприятливі наслідки; б) право кожної людини на доступ до матеріалів справи, що її стосується, при дотриманні конфіденційності, а також професійної та комерційної таємниці; в) обов'язок адміністративних органів мотивувати прийняті рішення.

Із змісту ст. 41 Хартії основних прав Європейського Союзу можемо зробити такі висновки про складові цього права: 1) неупереджений (безсторонній) розгляд справи; 2) справедливий розгляд справи; 3) розумний строк розгляду справи.

Крім того, в низці актів «м'якого права», що носять рекомендаційний характер, і формують в ЄС базові ідеї правового регулювання, закріплено окремі положення, що розкривають зміст права на належне адміністрування як стандарту, який має бути забезпечений особі у її відносинах із адміністрацією. До таких віднесемо: Резолюцію (77) 31 Комітету Міністрів про захист особи стосовно актів адміністративних органів влади [16], Рекомендацію № R (80) 2 Комітету Міністрів державам-членам стосовно реалізації адміністративними органами влади дискреційних повноважень [17], Рекомендацію № R (87) 16 Комітету Міністрів державам-членам стосовно адміністративних процедур, які впливають на права великої кількості осіб [18]; Рекомендацію Rec (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами – приватними особами [19], а також Рекомендацію (2007)7 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про добре адміністрування від 20 червня 2007 року, в якій міститься систематизований перелік принципів доброго адміністрування [20].

З урахуванням змісту згаданих документів можна деталізувати елементи права на належне адміністрування. Такими є: 1) право особи бути вислуханою (або право на участь); 2) право на доступ до матеріалів справи; 3) обов'язок адміністративних органів мотивувати прийняті рішення; 4) право на допомогу та представництво; 5) обов'язок забезпечення засобів правового захисту; 6) право на відшкодування завданої публічною адміністрацією шкоди.

Наведені складові представляють стандарти поведінки, що гарантують справедливий, неупереджений розгляд справи в розумні строки.

Зазначені базові ідеї адміністративної процедури були закладені в зміст Закону України «Про адміністративну процедуру», що дає надію не на декларативність цих положень, а на практичне втілення європейських стандартів у сферу публічного адміністрування.

Але у воєнний стан Україна увійшла без цього Закону. Військова агресія спричинила прийняття рішення про закриття публічних реєстрів, тимчасове припинення роботи центрів надання адміністративних послуг тощо.

У цих умовах держава мусила формувати нові правила, придатні для воєнного стану.

Одним із перших прийнятих рішень стала постанова КМ України від 28 лютого 2022 р. № 165 «Деякі питання реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб» [21], якою було зупинено строки надання адміністративних послуг суб'єктами їх надання та видачу дозвільними органами документів дозвільного характеру на час воєнного стану в Україні, а також передбачено поновлення зупинених строків у місячний строк після припинення чи скасування воєнного стану на відповідній території України.

Таке рішення поставило на паузу плин строків у процедурі надання адміністративних послуг, які є чітко визначеними законодавством. Це надало змогу не погіршити правове становище приватних осіб, можливість їм отримати послуги

по завершенню правового режиму воєнного стану, що, власне, свідчить про повагу до прав людини з боку держави.

Зміни торкнулися і процедури державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану [22]. Зокрема, особливий порядок було встановлено щодо реєстрації шлюбу певних суб'єктів – осіб, які є військовослужбовцями Збройних Сил, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Державної прикордонної служби, Управління державної охорони, Національної гвардії, іншого утвореного відповідно до законів України військового формування, поліцейськими, особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, Державного бюро розслідувань, Державної кримінально-виконавчої служби, особами начальницького складу Національного антикорупційного бюро, Бюро економічної безпеки або працівниками закладу охорони здоров'я (далі – спеціальні суб'єкти). Державна реєстрація шлюбу таких осіб дозволяється без особистої присутності нареченого (нареченої), який (яка) є спеціальним суб'єктом.

Крім того, факт реєстрації шлюбу може підтверджуватися актом про укладення шлюбу, який складається безпосереднім командиром (керівником) спеціального суб'єкта. І навіть допущено складення такого акта без особистої присутності одного чи обох наречених з використанням доступних засобів відеозв'язку з тим із наречених, хто відсутній, або з обома відсутніми нареченими.

«Заочність» розгляду справ також передбачена в процедурі встановлення інвалідності, якщо особа не може прибути на огляд до медико-соціальної експертної комісії. Рішення в такому випадку приймається на підставі направлення лікарсько-консультативної комісії [23].

Важливою гарантією суб'єктивних публічних прав стало ухвалення рішення про продовження строку виплати державної соціальної допомоги, яку було призначено раніше, на період введення воєнного стану та одного місяця після його припинення чи скасування [24]. Встановлено, що ці виплати здійснюються без звернення особи до структурних підрозділів з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських рад міст обласного значення, районних у містах (у разі їх утворення) рад.

Цифровізація адміністративної процедури ще більш актуалізувалася в умовах воєнного часу. Є-документ став таким, що офіційно посвідчує особу в період дії воєнного стану [25]. Портал Дія також розширив свої можливості щодо обліку внутрішньо переміщених осіб [26].

Електронна комунікація через Портал Дія придатна і для реєстрації особи безробітною та призначення відповідної допомоги [27]. При цьому формування заяви в електронній формі здійснюється з урахуванням відомостей, отриманих Порталом Дія з інших електронних інформаційних ресурсів або інформаційних систем органів державної влади у порядку інформаційної взаємодії. Інтероперабельність як здатність до взаємодії стала дієвим процедурним елементом забезпечення реалізації суб'єктивних публічних прав.

На період воєнного часу Кабінет Міністрів України припинив заходи державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду [28], а також

здійснення державного контролю нехарчової продукції [29]. Винятки встановлені лише стосовно проведення позапланових заходів державного нагляду (контролю) в окремих сферах, зокрема щодо запобігання неконтрольованому зростанню цін на товари, які мають істотну соціальну значущість, виключно на підставі рішення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у відповідній сфері, за наявності загрози, що має значний негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави.

Спрощеність процедури – ще одна ознака воєнного стану. Так, Кабінет Міністрів України надав суб'єктам господарювання та громадянам, які ввозять товари, зокрема транспортні засоби, на митну територію України, право обирати один з двох способів їх митного оформлення та митного контролю – спрощений або стандартний [30]. Спрощений спосіб передбачає, що митний контроль та митне оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, які ввозяться на митну територію України через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для морського, автомобільного та залізничного сполучення, здійснюється без справляння митних платежів, у тому числі податку на додану вартість, акцизного податку, ввізного мита, шляхом подання декларантом митному органу попередньої митної декларації без проведення митного огляду, без застосування фітосанітарного контролю, заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (крім державного експортного контролю) безпосередньо у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний та митний кордон України. При цьому КМ України заборонив Державній митній службі України відмовляти у прийнятті заяви про застосування спрощеного способу або у застосуванні такого способу.

В умовах воєнного стану принцип екстериторіальності було закладено в низку нормативно-правових актів, що забезпечує можливість отримання приватною особою адміністративних послуг, не прив'язуючись до території, на яку поширюється компетенція органу, уповноваженого на вирішення справи. Так, встановлено, що особи мають право звертатися та отримувати документи, адміністративні послуги та фітосанітарні процедури у сферах карантину та захисту рослин у будь-якому територіальному органі Державної служби з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, а також звертатися щодо проведення фітосанітарної експертизи (аналізу) до будь-якої фітосанітарної лабораторії, що належить до сфери управління зазначеної Служби, за їх вибором [31]. Екстериторіальність також поширилась на проведення практичного іспиту для одержання посвідчення водія на право керування транспортними засобами. В умовах воєнного стану особа може його скласти в будь-якому територіальному органі з надання сервісних послуг Міністерства внутрішніх справ незалежно від місця складення теоретичного іспиту [32].

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України призвела до порушення низки основоположних прав людини. Серед них – право

власності та право на житло. Вже з перших днів російсько-української війни було пошкоджено та зруйновано житло громадян, які проживають як у зоні активних бойових дій, так і в інших регіонах країни, яким ворог завдає ударів.

А отже, проблема відшкодування шкоди, завданої житлу громадян, вже існує й потребує вироблення механізму її розв'язання та формування фінансових джерел для її вирішення.

24 березня 2022 р. до Верховної Ради України подано проєкт закону про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації (№ 7198) [33].

Цим документом передбачено порядок надання компенсації за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна (квартир, інших житлових приміщень у будівлі, приватних житлових будинків, садових і дачних будинків, об'єктів будівництва, у яких були зведені несучі та зовнішні огорожувальні конструкції та щодо яких отримано право на виконання будівельних робіт). У ньому деталізовано процедуру вирішення питання компенсації – від подання заяви до прийняття рішення та його виконання.

Зауважимо, що проєкт цього законодавчого акта сформовано з урахуванням деяких принципів адміністративної процедури, зокрема, відображено підхід, згідно з яким представники влади самостійно витребовують документи, необхідні для розгляду справи, які містяться в публічних реєстрах. Також втілено принцип допомоги від представників влади особі при поданні та формуванні заяви.

Але зі змісту його положень не вбачається можливість особи брати участь у розгляді заяви та надавати пояснення у справі. А оскільки Закон України «Про адміністративну процедуру», очевидно, ще не набуде чинності, коли буде застосовуватися механізм компенсації (принаймні, строки набуття чинності обома законами спрогнозувати неможливо), то варто було б в законопроєкті № 7198 додати норму про право заявника на заслуховування його позиції. Необхідність у такій участі особи може виникнути у разі потреби додаткового з'ясування характеру й обсягів пошкоджень нерухомого майна. Такий підхід, вважаємо, дозволить запобігти подальшим спорам і забезпечить ефективність розгляду справи й прийняття рішення.

Доцільно, на наш погляд, передбачити можливість представництва особи під час подання заяви про компенсацію. Адже один із базових принципів адміністративної процедури вимагає забезпечити особі можливість її представництва в адміністративному провадженні.

Крім того, в законопроєкті № 7198 не відображено, у який спосіб особі має бути доведено прийняте рішення. Також передбачено лише судовий порядок оскарження рішень, дій, бездіяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, експертів, оцінювачів, інших суб'єктів публічних послуг, пов'язаних з виконанням цього Закону. Такий підхід сприятиме переважанню судової системи. Варто б було встановити можливість

і адміністративного оскарження, яке в багатьох випадках дало б ефективний результат.

Постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 326 затверджено Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації [34]. Серед іншого цим документом передбачено можливість відшкодування громадянам втрат житлового фонду – напрям, що включає втрати житлового фонду, об'єкти незавершеного будівництва житлової нерухомості, дачних і садових будинків, фактичні витрати, здійснені для їх відновлення. Визначити шкоду та обсяг збитків можна буде відповідно до методики, затвердженої наказом Мінрегіону, за погодженням з Мінреінтеграції. Відповідальними за визначення шкоди та збитків за наведеним напрямом є обласні, Київська міська державні адміністрації (на період воєнного стану – військові адміністрації). Згадана постанова КМУ лише визначає напрями, за якими будуть розроблені методики для оцінки шкоди і втрат, завданих агресією РФ.

Оскільки законопроект № 7198 неповною мірою враховує принципи адміністративної процедури, що може негативно відбитися за забезпеченні прав постраждалих осіб, то вбачаємо за доцільне або внести відповідні доповнення до його змісту, або вирішити цю проблему через прийняття Кабінетом Міністрів України Порядку відшкодування шкоди за зруйноване або пошкоджене в результаті збройної агресії РФ житло громадян. Останній варіант в умовах мирного життя не був би прийнятний, але нині за рахунок оперативного прийняття та детального закріплення всіх процедурних етапів та процедурних рішень, а також прав і обов'язків сторін правовідносин вважаємо це допустимим.

При розробленні такого Порядку також слід приділити особливу увагу питанню доказів і доказування завданої шкоди, передбачивши альтернативні можливості фіксації зруйнованого та пошкодженого житла (фото-, відео-зйомка, акт обстеження, пояснення свідків тощо).

Висновки і перспективи подальших досліджень

Проведене дослідження змісту нормативно-правових актів, прийнятих в умовах дії правового режиму воєнного стану, які встановлюють особливості забезпечення суб'єктивних публічних прав адміністративно-процедурними засобами, дає змогу дійти низки висновків.

По-перше, слід наголосити на провідній ролі Кабінету Міністрів України в правовій регламентації адміністративної процедури, зумовленій вимогами воєнного стану. Цей орган за рахунок менш формалізованого порівняно з процесом законотворення порядку прийняття нормативно-правових актів зміг оперативно вирішити питання коригування порядку врегулювання суспільних відносин у сфері публічного адміністрування, що свою чергу сприяло забезпеченню прав особи та верховенства права.

По-друге, надзвичайні умови, в яких функціонує країна з 24 лютого 2022 року, спричинили розширення інструментарію адміністративно-процедурного регулювання за рахунок таких засобів, як продовження строку дії

документів, спрощення адміністративного провадження, цифровізація комунікації та документів, екстериторіальність компетенції адміністративних органів, активніше застосування інтегрованості як можливості взаємодії публічних реєстрів, скасування процедур обтяжуючого особу характеру.

По-третє, очевидно, що з огляду на євроінтеграційні прагнення України актуалізується потреба в приведенні у відповідність із приписами Закону України «Про адміністративну процедуру» низки інших нормативно-правових актів.

По-четверте, деякі застосовані в умовах воєнного стану інструменти адміністративно-процедурного забезпечення суб'єктивних публічних прав цілком можуть бути придатні й для використання в мирний час, що потребує окремого наукового дослідження.

Список літератури

1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 18.04.2022).
2. Школик А. М. Адміністративно-процедурне право: ідея та реалізація. *Lex Portus*. 2017. № 5. С. 30–40.
3. Школик А. Скасування та відкликання індивідуальних адміністративних актів. *Вісник Львівського університету. Серія: Юридична*. 2013. Вип. 58. С. 176–181.
4. Тимошук В. П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії : монографія. Київ : Конус-Ю, 2010. 296 с.
5. Тимошук В. Теоретичні та практичні виклики становлення загальної адміністративної процедури в Україні. *Право України*. 2021. № 10. С. 28–43.
6. Мандюк О. О. Поняття та підстави припинення дії індивідуальних адміністративних актів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2016. Вип. 3, т. 1. С. 158–161.
7. Бойко І. В., Соловійова О. М. Європейські стандарти та український концепт адміністративної процедури. *Modern researches: progress of the legislation of Ukraine and experience of the European Union* : Collective monograph. Riga : Izdevniecība "Baltija Publishing", 2020. Р. 1. 592 р. Р. 442–462.
8. Плахотнюк Н., Криворучко І. Принципи ефективності, розумного строку та оперативності адміністративної процедури: зміст і застосування органами публічного управління. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президенті України*. 2019. Вип. 1. С. 90–98.
9. Шарая А. А. Теорія принципів адміністративно-процедурного права : монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 397 с.
10. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22.07.1998 р. № 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text> (дата звернення: 18.04.2022).
11. Стратегія реформування державного управління України на період до 2021 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 474 (в ред. розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 р. № 1102-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.04.2022).
12. Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 р. № 831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.04.2022).
13. Проект Закону України «Про адміністративну процедуру» від 14.05.2020 р. № 3475. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/J102091V.html (дата звернення: 18.04.2022).

14. Школьний Є. Чому закон про адмінпроцедуру важливий для вступу України до ЄС? *Реанімаційний Пакет Реформ*. 27.05.2022. URL: <https://rpr.org.ua/news/chomu-zakon-pro-admin-protseduru-vazhlyvyu-dlia-vstupu-ukrainy-do-yes/> (дата звернення: 28.03.2022).

15. Хартія основних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524#Text (дата звернення: 18.04.2022).

16. Resolution (77) 31 On the protection of the individual in relation to the acts of administrative authorities: Council of Europe Committee of Ministers at 28.09. 1977. URL: <https://rm.coe.int/16804dec56> (дата звернення: 18.04.2022).

17. Recommendation no. r (80) 2 Of the Committee of Ministers concerning the exercise of discretionary powers by administrative authorities: Council of Europe Committee of Ministers at 10.03.1980. URL: <https://rm.coe.int/16804f22ae> (Last Accessed: 18.04.2022).

18. Recommendation no. r (87) 16 Of the Committee of Ministers to member states on administrative procedures affecting a large number of persons: Council of Europe Committee of Ministers at 17.09.1987. URL: <https://rm.coe.int/16804eaa5c> (Last Accessed: 18.04.2022).

19. Recommendation Rec(2001)9 of the Committee of Ministers to member states on alternatives to litigation between administrative authorities and private parties: Council of Europe Committee of Ministers at 05.09. 2001. URL: <https://rm.coe.int/16805e2b59> (Last Accessed: 18.04.2022).

20. Recommendation CM/Rec(2007)7 of the Committee of Ministers to member states On good administration. URL: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1155877&Site> (Last Accessed: 18.04.2022).

21. Деякі питання реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 165. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/deyaki-pitannya-realizaciyi-prav-svobod-i-zakonnih-interesiv-fizichnih-ta-yuridichnih-osib-165-280222> (дата звернення: 18.04.2022).

22. Деякі питання державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 р. № 213. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/deyaki-pitannya-derzhavnoyi-reyestraciyi-shlyubu-v-umovah-voennogo-stanu-213> (дата звернення: 18.04.2022).

23. Деякі питання порядку проведення медико-соціальної експертизи на період дії воєнного стану на території України : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.03.2022 р. № 225. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/deyaki-pitannya-poryadku-provedennya-mediko-socialnoyi-ekspertizi-na-period-diyi-voennogo-stanu-na-teritoriyi-ukrayini-225> (дата звернення: 18.04.2022).

24. Деякі питання надання державної соціальної допомоги на період введення воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 р. № 214. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/deyaki-pitannya-nadannya-derzhavnoyi-socialnoyi-dopomogi-na-period-vvedennya-voennogo-stanu-214> (дата звернення: 18.04.2022).

25. Деякі питання застосування єДокумента в період дії воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2022 р. № 248. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/deyaki-pitannya-zastosuvannya-yedokumenta-v-period-diyi-voennogo-stanu-248> (дата звернення: 18.04.2022).

26. Про внесення змін до Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2022 р. № 269. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-oformlennya-i-vidachi-dovidki-pro-vzatty-na-oblik-vnutrishno-peremishchenoyi-osobi-269> (дата звернення: 18.04.2022).

27. Деякі питання реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу, нарахування та виплати допомоги по безробіттю на період дії воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 р. № 334. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/deyaki-pitannya-reyestraciyi-perereyestraciyi-bezrobitnih-ta-vedennya-obliku-osib-yaki-shukayut-robotu-narahuvannya-ta-viplati-dopomogi-po-bezrobittyu-na-period-diyi-voennogo-stanu-334> (дата звернення: 18.04.2022).

28. Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2022 р. № 303. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-privipennya-zahodiv-derzhavnogo-naglyadu-kontrolyu-i-derzhavnogo-rinkovogo-naglyadu-v-umovah-voennogo-stanu-303> (дата звернення: 18.04.2022).

29. Про припинення здійснення державного контролю нехарчової продукції в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.05.2022 р. № 550. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-pripinennya-zdijsnennya-derzhav-a550> (дата звернення: 18.03.2022).

30. Деякі питання здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів від 20.03.2022 р. № 330. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/deyaki-pitannya-zdijsnennya-mitnogo-kontrolyu-ta-mitnogo-oformlennya-tovariv-zokrema-transportnih-zasobiv-v-umovah-voyennogo-stanu-330> (дата звернення: 18.04.2022).

31. Деякі питання здійснення фітосанітарних заходів та процедур в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2022 р. № 398. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/deyaki-pitannya-zdijsnennya-fitosanitarnih-zahodiv-ta-procedur-v-umovah-voyennogo-stanu-398> (дата звернення: 08.03.2022).

32. Про навчання водіїв та державну реєстрацію транспортних засобів у період воєнного стану в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.05.2022 р. № 584. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-navchannya-vodiyiv-ta-derzhavnu-reyestraciyu-transportnih-zasobiv-u-period-voyennogo-stanu-v-ukrayini-584-100522> (дата звернення: 18.03.2022).

33. Проект Закону про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації № 7198 від 24.03.2022 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39283> (дата звернення: 18.03.2022).

34. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 326. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-poryadku-viznachennya-shkodi-ta-zbitkiv-zavdanih-ukrayini-vnaslidok-zbrojnoyi-agresiyi-rosijskoyi-federaciyi-326> (дата звернення: 18.04.2022).

References

1. Pro zatverdzhennia Ukazu Prezydenta Ukrainy «Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini»: Zakon Ukrainy vid 24.02.2022 r. № 2102-IX. (2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> [in Ukrainian].
2. Shkolyk, A. (2017). Administrative Procedural Law: Idea and Realization. *Lex Portus*, 5, 30–40 [in Ukrainian].
3. Shkolyk, A. (2013). Skasuvannia ta vidklykannia indyvidualnykh administratyvnykh aktiv. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Yurydychna, issue 58, 176–181* [in Ukrainian].
4. Tymoshchuk, V.P. (2010). Administratyvni akty: protsedura pryiniattia ta prypynennia dii. Kyiv: Konus-Iu [in Ukrainian].
5. Tymoshchuk, V. (2021). Teoretychni ta praktychni vyklyky stanovlennia zahalnoi administratyvnoi protsedury v Ukraini. *Pravo Ukrainy*, 10, 28–43 [in Ukrainian].
6. Mandiuk, O.O. (2016). Poniattia ta pidstavy prypynennia dii indyvidualnykh administratyvnykh aktiv. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Serii «Iurydychni nauky», issue 3, vol. 1, 158–161* [in Ukrainian].
7. Boiko, I.V., Soloviova, O.M. (2020). Yevropeiski standarty ta ukraïnskyi kontsept administratyvnoi protsedury. *Modern researches: progress of the legislation of Ukraine and experience of the European Union*. Riga: Izdevniecība “Baltija Publishing”, p. 1, 442–462 [in Ukrainian].
8. Plakhotniuk, N., Kryvoruchko, I. (2019). Pryntsyipy efektyvnosti, rozumnoho stroku ta operatyvnosti administratyvnoi protsedury: zmist i zastosuvannia orhanamy publicznego upravlinnia. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii derzhavnogo upravlennia pry Prezidentovi Ukrainy, issue 1, 90–98* [in Ukrainian].
9. Sharaia, A.A. (2019). Teoriia pryntsyypiv administratyvno-protsedurnoho prava : monohrafiia. Zaporizhzhia : Vydavnychiy dim «Helvetyka» [in Ukrainian].
10. Pro zakhody shchodo vprovadzhennia Kontseptsii administratyvnoi reformy v Ukraini: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 22.07.1998 r. № 810/98. (1998). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text> [in Ukrainian].

11. Stratehiia reformuvannia derzhavnogo upravlinnia Ukrainy na period do 2021 roku, skhvalena rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24.06.2016 r. № 474 (v red. rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18.12.2018 r. № 1102-r). (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

12. Stratehiia reformuvannia derzhavnogo upravlinnia Ukrainy na 2022–2025 roky, skhvalena rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.07.2021 r. № 831-r. (2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

13. Projekt Zakonu Ukrainy «Pro administratyvnu protseduru» vid 14.05.2020 r. № 3475. (2020). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68834 [in Ukrainian].

14. Shkolnyi, Ye. (2022). Chomu zakon pro adminprotseduru vazhlyvyi dlia vstupu Ukrainy do YeS? *Reanimatsiyni Paket Reform*. 27.05.2022. URL: <https://rpr.org.ua/news/chomu-zakon-pro-adminprotseduru-vazhlyvyi-dlia-vstupu-ukrainy-do-yes/> [in Ukrainian].

15. Khartiia osnovnykh prav Yevropeiskoho Soiuzu vid 7 hrudnia 2000 r. (2000). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524#Text [in Ukrainian].

16. Resolution (77) 31 On the protection of the individual in relation to the acts of administrative authorities: Council of Europe Committee of Ministers at 28.09.1977. (1977). URL: <https://rm.coe.int/16804dec56> [in Ukrainian].

17. Recommendation no. r (80) 2 Of the Committee of Ministers concerning the exercise of discretionary powers by administrative authorities: Council of Europe Committee of Ministers at 10.03.1980. (1980). URL: <https://rm.coe.int/16804f22ae>.

18. Recommendation no. r (87) 16 Of the Committee of Ministers to member states on administrative procedures affecting a large number of persons: Council of Europe Committee of Ministers at 17.09.1987. (1980). URL: <https://rm.coe.int/16804eaa5c>.

19. Recommendation Rec(2001)9 of the Committee of Ministers to member states on alternatives to litigation between administrative authorities and private parties: Council of Europe Committee of Ministers at 05.09.2001. (2001). URL: <https://rm.coe.int/16805e2b59>.

20. Recommendation CM/Rec(2007)7 of the Committee of Ministers to member states On good administration. (2007). URL: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1155877&Site>.

21. Deiaki pytannia realizatsii prav, svobod i zakonnykh interesiv fizychnykh ta yurydychnykh osib: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.02.2022 r. № 165. (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-realizatsiyi-prav-svobod-i-zakonnih-interesiv-fizichnih-ta-yuridichnih-osib-165-280222> [in Ukrainian].

22. Deiaki pytannia derzhavnoi reiestratsii shliubu v umovakh voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 07.03.2022 r. № 213. (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-derzhavnoyi-reyestratsiyi-shlyubu-v-umovah-voyennogo-stanu-213> [in Ukrainian].

23. Deiaki pytannia poriadku provedennia medyko-sotsialnoi ekspertyzy na period dii voiennoho stanu na terytorii Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 08.03.2022 r. № 225. (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-poryadku-provedennya-mediko-socialnoyi-ekspertizi-na-period-diyi-voyennogo-stanu-na-teritoriyi-ukrayini-225> [in Ukrainian].

24. Deiaki pytannia nadannia derzhavnoi sotsialnoi dopomohy na period vvedennia voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 07.03.2022 r. № 214. (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-nadannya-derzhavnoyi-socialnoyi-dopomogi-na-period-vvedennya-voyennogo-stanu-214> [in Ukrainian].

25. Deiaki pytannia zastosuvannia eDokumenta v period dii voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.03.2022 r. № 248. (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-zastosuvannya-yedokumenta-v-period-diyi-voyennogo-stanu-248> [in Ukrainian].

26. Pro vnesennia zmin do Poriadku oformlennia i vydachi dovidky pro vziattia na oblik vnutrishno peremishchenoi osoby: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.03.2022 r. № 269. (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-oformlennya-i-vidachi-dovidki-pro-vzyattya-na-oblik-vnutrishno-peremishchenoyi-osobi-269> [in Ukrainian].

27. Deiaki pytannia reiestratsii, perereiestratsii bezrobotnykh ta vedennia obliku osib, yaki shukaiut robotu, narakhuvannia ta vyplaty dopomohy po bezrobittiu na period dii voiennoho stanu: Postanova

Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.03.2022 r. № 334. (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-reyestraciyi-perereyestraciyi-bezrobitnih-ta-vedennya-obliku-osib-yaki-shukayut-robotu-narahuvannya-ta-viplati-dopomogi-po-bezrobittyu-na-period-diyi-voyennogo-stanu-334> [in Ukrainian].

28. Pro prypynennia zakhodiv derzhavnoho nahliadu (kontroliu) i derzhavnoho rynkovoho nahliadu v umovakh voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.03.2022 r. № 303. (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-privinennya-zahodiv-derzhavnogo-naglyadu-kontrolyu-i-derzhavnogo-rinkovogo-naglyadu-v-umovah-voyennogo-stanu-303> [in Ukrainian].

29. Pro prypynennia zdiisnennia derzhavnoho kontroliu nekharchovoi produktsii v umovakh voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.05.2022 r. № 550. (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-privinennya-zdijsnennya-derzhav-a550> [in Ukrainian].

30. Deiaki pytannia zdiisnennia mytnoho kontroliu ta mytnoho oformlennia tovariv, zokrema transportnykh zasobiv, v umovakh voiennoho stanu : Postanova Kabinetu Ministriv vid 20.03.2022 r. № 330. (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-zdijsnennya-mitnogo-kontrolyu-ta-mitnogo-oformlennya-tovariv-zokrema-transportnih-zasobiv-v-umovah-voyennogo-stanu-330> [in Ukrainian].

31. Deiaki pytannia zdiisnennia fitosanitarnykh zakhodiv ta protsedur v umovakh voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.04.2022 r. № 398. (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-zdijsnennya-fitosanitarnih-zahodiv-ta-procedur-v-umovah-voyennogo-stanu-398> [in Ukrainian].

32. Pro navchannia vodiiv ta derzhavnu reiestratsiiu transportnykh zasobiv u period voiennoho stanu v Ukraini: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.05.2022 r. № 584. (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-navchannya-vodiyiv-ta-derzhavnu-reyestraciyu-transportnih-zasobiv-u-period-voyennogo-stanu-v-ukrayini-584-100522> [in Ukrainian].

33. Proekt Zakonu pro kompensatsiiu za poshkodzhennia ta znyshchennia okremykh katehorii ob'ektiv nerukhomoho maina vnaslidok boiovykh dii, terorystychnykh aktiv, dyversii, sprychynenykh viiskovoiu ahresieiu Rosiiskoi Federatsii № 7198 від 24.03.2022 r. (2022). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39283> [in Ukrainian].

34. Pro zatverdzhennia Poriadku vyznachennia shkody ta zbytkiv, zavdanykh Ukraini vnaslidok zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.03.2022 r. № 326. (2022). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-viznachennya-shkodi-ta-zbitkiv-zavdanih-ukrayini-vnaslidok-zbrojnoyi-agresiyi-rosijskoyi-federaciyi-326> [in Ukrainian].

Рекомендоване цитування: Бойко І. В. Адміністративно-процедурні гарантії суб'єктивних публічних прав в умовах воєнного стану. *Проблеми законності*. 2022. Вип. 157. С. 178–191. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.157.258822>.

Suggested Citation: Boiko, I. (2022). Administrative and procedural guarantees of subjective public rights under military state. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality, issue, 157, 178–191*. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.157.258822> [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 01.05.2022 р.